

Г. Я. Скляренко

Ленд-Арт

ЛЕНД-АРТ (від англ. land art – земляне мистецтво, мистецтво землі) – напрям у *Мистецтві*, де у якості матеріалів використовують природні об'єкти. Виник наприкінці 1960 – поч. 70-х рр. як реакція мистецтва і [культури](#) на екол. проблеми, стрімкий розвиток *урбанізації* та умови життя в *мегаполісах*, набуваючи форм громад. руху за збереження [довкілля](#). Л.-а. – відгалуження [концептуалізму](#), виступає проти використання худож. творів мистецтва як товару на ринку та обмеження традиц. місць його репрезентації, зберігання – галерей, музеїв, виставк. залів. Ідеї Л.-а. пов'язані з постмодерніст. етапом розвитку світ. культури, що акцентувала увагу на інтерпретації простору, «філософії місця», краєвиді як віддзеркаленні не тільки географії, а й соціології, історії, антропології, історії культури та ін. Важливими для його теор. засад стали книги М. Фуко «Questions on Geography» («Питання географії», 1967), А. Лефевра «La production de l'espace» («Продукція простору», 1974; обидві – Париж). За концепціями Л.-а., жест митця перетворює довкілля на худож. простір, де природа виступає не пасив. тлом, а актив. креатив. основою. Л.-а. об'єднує широке коло митців та худож. проектів. Твори Л.-а. містяться, як правило, у парках, природ. зонах, водоймах, узбережжях, віддалених від цивілізації [ландшафтах географічних](#). Концепційно Л.-а. подібний до енвайронменту («мистецтво довкілля», спрямов. на поєднання довкілля з худож. об'єктом, подолання кордонів між мистецтвом і життям, на активну співтворчість із глядачем) та напрямком Arte Povera (залучає до мистецтва матеріали, предмети, об'єкти традиційно «непотрібні», «позбавлені естет. змісту»). Різні за масштабом та обсягом – від окремих об'єктів у парках, що акцентують увагу на своєрідності природи та пейзажу, до величез. простор. [інсталяцій](#), які можна споглядати лише з віддалених точок (як правило, зверху, з літака), вони використовують природні матеріали – каміння, дерево, зелені насадження, воду у поєднанні з кольор. фарбниками, бетоном, освітленням, метал. деталями тощо. Розташ. часто у недоступ. для широкого глядача місцях, твори Л.-а. експонують за допомогою фото, відео, кінодокументації, що стає важливою частиною худож. проектів. Завдяки природності форм і матеріалів, розміщенню у довкіллі, часто залучають до свого образ. змісту ідеї етнографізму та «нової археології», розглядаючи той чи ін. ландшафт як істор.-культурне явище. Митці широко використовують стародавню символіку лабіринтів, кіл, спіралей, магіч. знаків. Серед гол.

тем – наруга над землею, привертання уваги та художнє дослідж. «ран і шрамів», заподіяних природі цивілізацією – військ. технікою, держ. диктатурами, ядер. випробуваннями, колонізацією. Суттєвий вплив на ідеї Л.-а. справила запропонована нім. теоретиком постмодернізму Й. Бойсом концепція «соц. скульптури». Представники Л.-а. – К. Андре, В. де Марія, І. Ногочі, Д. Оппенгейм, Р. Смітсон, А. Сонфіст, Н. Хольт, К. Явашев (усі – США), Е. Голдсуорті, Р. Лонг (обидва – Велика Британія), Дж. Челант (Італія), Р. Баррі (Ірландія), Ж. Тенглі (Швейцарія), І. Данцигер (Ізраїль), М. Хейзер (Нідерланди) та ін.

Одним із перших до «дій у доквіллі» в Україні наприкінці 1970-х рр. звернувся Ф. Тетянич. На поч. 1980-х рр. свої акції у природ. оточенні проводили одес. концептуалісти Л. Войцехов, [Ю. Лейдерман](#), В. Хрущ, І. Чацкін та ін. Широкий інтерес до Л.-а. позначився в Україні від кін. 1980-х рр., набуваючи форм окремих автор. акцій, фестивалів, худож. симпозіумів. Діапазон спрямувань укр. Л.-а. охоплює екол. проблеми, аналіз нац. ландшафту як засіб самоідентифікації, «нову археологію», що привертає увагу до істор.-культур. простору окремих місцин України, актуалізацію досвіду тісно пов'язаної з природою нар. культури. У Л.-а. працює широке коло митців, серед яких можна визначити послідовні за своєю концепцією довготривалі автор. проекти (напр., твори [Володимира](#) та [Тетяни](#) Бахтових, що від 1980-х рр. художньо досліджують археол. ландшафти Пд. України, зокрема Ольвії; в інсталяціях, перформансах, об'єктах відтворюють залишки антич. культури на укр. землях, зниклі архіт. пам'ятники та об'єкти). З поч. 1990-х рр. працюють [Олександр](#) і [Тамара](#) Бабаки, проводять акції, творчі семінари, спрямов. на інтерпретацію досвіду селян. культури. Акції Л.-а. в Україні стали фестивалями: «Весняний вітер» (Київ; започатков. 1996 [А. Блудовим](#)), «Торба вітру» (м. Лубни Полтав. обл., від 2002), «Шешори» (Косів. р-н [Івано-Фр. обл.](#); від 2003, засн. – Т. Малькова, О. Михайлюк), «Аплікація Духу» (від 2007; О. Никитюк), «Хортиця» (Запоріжжя; від 2008, О. Краснопольський, Ю. Баранник), «Трипільське коло» (м. Ржищів [Київ. обл.](#); від 2009, О. Журавчук). Від 1997 щорічно проводять Міжнар. Л.-а. симпозіум «Простір покордоння» (ініційов. [Г. Гідорою](#), В. Шкарупю; с. Могриця Сум. р-ну); 2013 відкрито перший в Україні Л.-а. парк (с. Миропілля Краснопіл. р-ну; обидва – Сум. обл.). В Україні творчість художників, які працюють в царині Л.-а., набула форм худож. руху. Серед його учасників – [П. Бевза](#), А. Бєлов, М. Вайда, Д. Галкін, А. Гуренко, [М. Журавель](#), [В. Кауфман](#), Н. Кохан, [О. Кохан](#), [О. Литвиненко](#), [О. Малих](#), [Я. Присяжнюк](#), [Г. Сидоренко](#), [І. Сільваші](#), [І. Швачунов](#), [В. Яковець](#), [С. Якунін](#).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Art in the Land: A Critical Anthology of Environmental Art. New York, 1983;
2. J. Beardsley. Earthworks and Beyond: Contemporary Art in the Landscape. New York, 1984;
3. W. Spies. Christo: Surrounded Islands. New York, 1984;
4. Скляренко Г. У дзеркалі «археології»: Нові тенденції у сучас. укр. мистецтві // Хроніка–2000. 2000. № 34;
5. Чирков О. Українознавчий погляд на Міжнародний фестиваль етнічної музики та ленд-арту «Шешори» // Українознавство. 2005. № 3;
6. Скляренко Г. Художник Олександр Бабак: «...І трохи тіньку» // Музей. провулок. 2006. № 2(6); Мистецтво доквілля. Україна 1989–2010. К., 2010;
7. Никитюк О. Школа українського мистецтва доквілля (land-art) // ОМ. 2013. № 4;
8. Федевич Л. Дух співпраці з Природою // Там само. 2014. № 4.

Покликання на статтю:

Ленд-Арт / Г. Я. Скляренко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-54230>

2001-2023 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).